

**Biologie voor informatici
(in zes eenvoudige lessen)**
Dick de Ridder

TU Delft Delft University of Technology
Challenge the future

Overzicht

- Celbiologie
  - Eiwitten
  - Metabolisme
  - DNA
- Genen
  - Transcriptie
  - Translatie
- Moleculaire biologie
  - Experimenten
  - Metingen

TU Delft "Programming life", 20/2/2013

2 Bioinformatics

Overzicht

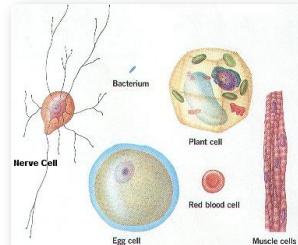
- **Celbiologie**
  - Eiwitten
  - Metabolisme
  - DNA
- Genen
  - Transcriptie
  - Translatie
- Moleculaire biologie
  - Experimenten
  - Metingen

TU Delft "Programming life", 20/2/2013

3 Bioinformatics

Celbiologie

- De cel is de bouwsteen van (bijna) al het leven

TU Delft "Programming life", 20/2/2013

4 Bioinformatics

Celbiologie (2)

- Drie belangrijkste levensvormen

Bacteria and archaeabacteria are prokaryotes. All other organisms are eukaryotes.

Computer architectuur

Computer ontwerp

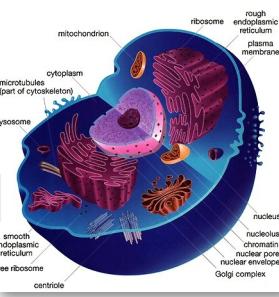
TU Delft "Programming life", 20/2/2013

5 Bioinformatics

Celbiologie (3)

- Belangrijkste onderdelen van de cel:
- DNA
  - RNA
  - proteins
  - metabolites

Computer ontwerp

TU Delft "Programming life", 20/2/2013

6 Bioinformatics

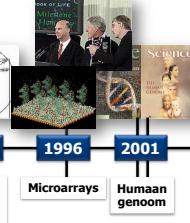
Vraag #1

- Goed of fout:
eiwitten doen het meeste werk in de cel

Moleculaire biologie

- Het meeste in deze film is pas de laatste 60 jaar ontdekt!

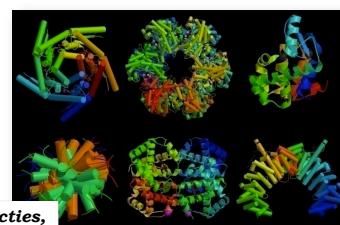

Biologie voor informatici

1. De cel is een soort soep van moleculen;
moleculair biologen bestuderen die
moleculen en hun interacties

Eiwitten

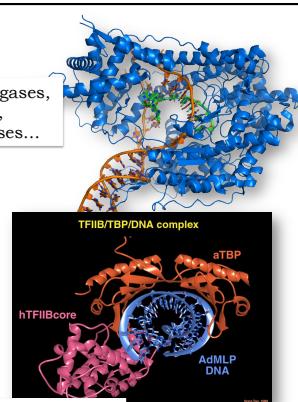
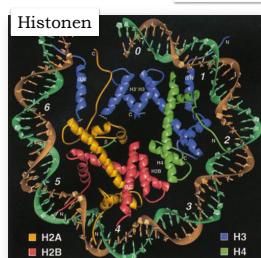
- Eiwitten en eiwitcomplexen zorgen voor:
  - regulatie (DNA, RNA, andere eiwitten)
  - constructie en onderhoud
  - transport binnen en tussen cellen
  - communicatie in en tussen cellen
  - catalyse van chemische reacties (enzymes)

Functies,
operators

Eiwitten en DNA

Nucleases, ligases,
polymerases,
topoisomerase...

Transcriptie
factoren

Biologie voor informatici

- 1. De cel is een soort soep van moleculen; moleculair biologen bestuderen die moleculen en hun interacties

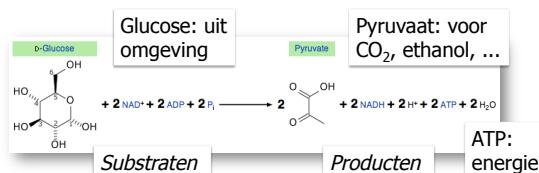
2. Schrik niet van het Griekse/Latijnse jargon

Metabolisme

I/O

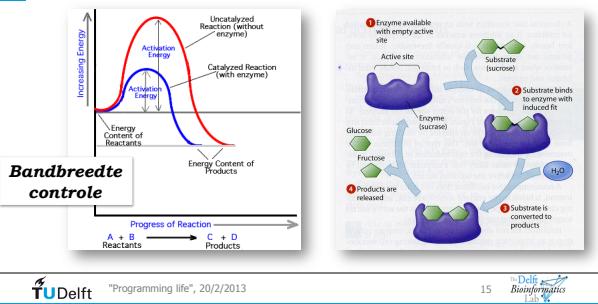
- Chemische reacties

- Catabolisme: afbraak van grondstoffen en giftige stoffen
- Anabolisme: productie van bouwstenen, bv. aminozuren
- Productie en transport van energie

Enzymen

- Eiwitten beïnvloeden de snelheid van chemische reacties

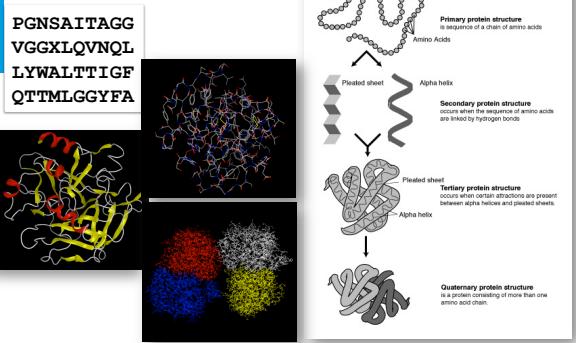

Vraag 2

- Goed of fout:
de functie van een eiwit wordt volledig bepaald door de sequentie van aminozuren

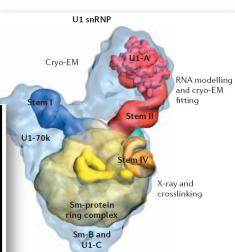
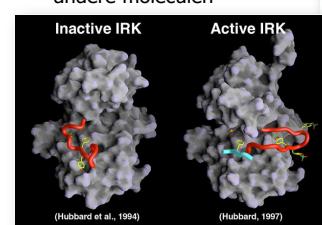

Eiwitstructuur

Eiwitten

- Eiwitten kunnen samenwerken en worden veranderd door andere moleculen

Chromosomen

Operating system (ROM)

- Mensen zijn *diploide* organismen:
22 chromosoomparen + 2X / XY

Vrouw   Man

TU Delft "Programming life", 20/2/2013   19   TU Delft Bioinformatics 1.1b 14

Vraag 3

- Waar ligt volgens het "centrale dogma van de moleculaire biologie" alle informatie voor het leven opgeslagen?

DNA

TU Delft "Programming life", 20/2/2013   20   TU Delft Bioinformatics 1.1b 14

Central dogma of molecular biology

The Doctrine of the Tried.
The Central Dogma: "Once information has got into a protein it can't get out again". Information here means the sequence of the amino acid residues, or other sequences related to it.

That is, we may be able to have

but never

where the arrows show the transfer of information.

Francis Crick, 1958

TU Delft "Programming life", 20/2/2013   21   TU Delft Bioinformatics 1.1b 14

DNA

Assembly code

- Desoxyribonucleic acid
- ACGTATGACCTATATAACGTAC ...

Purine nucleotides: Phosphate, Nitrogen base (adenine, A), Deoxyribose sugar, Guanine (G). Deoxyadenosine 5'-phosphate (dAMP), Deoxyguanosine 5'-phosphate (dGMP).

Pyrimidine nucleotides: Cytosine (C), Thymine (T). Deoxycytidine 5'-phosphate (dCMP), Deoxythymidine 5'-phosphate (dTMP).

The double helix has constant width: hydrogen bonds between nitrogenous bases. Interior is hydrophobic. Nucleotide subunit: Pyrimidine base, Purine base.

A polynucleotide has a repeating structure: Sugar-phosphate backbone, 5'-3' phosphodiester bonds.

Source: www.BIG10.com

TU Delft "Programming life", 20/2/2013   22   TU Delft Bioinformatics 1.1b 14

DNA (2)

- In eukaryoten: extreem oopererd

Base pairs: Adenine (A), Thymine (T), Guanine (G), Cytosine (C). Sugar-phosphate backbone. 3 km length of DNA in a cell. 100 cm radius of chromatin fiber. 1 nm diameter of DNA molecule. > cp mother daughter.

TU Delft "Programming life", 20/2/2013   23   TU Delft Bioinformatics 1.1b 14

DNA (3)

- DNA kan repliceren:

Figure 17-1. Molecular Biology of the Cell, 4th Edition.

1 CHROMOSOME REPLICATION AND CELL GROWTH
2 CHROMOSOME SEGREGATION
3 CELL DIVISION

M PHASE: mitosis (nuclear division) and cytokinesis (cytoplasmic division). INTERPHASE: G₁ PHASE, S PHASE (DNA replication), and G₂ PHASE.

> cp mother daughter

TU Delft "Programming life", 20/2/2013   24   TU Delft Bioinformatics 1.1b 14

Vraag 4

- Hoeveel fouten in het menselijk genoom worden er naar verwachting gemaakt bij elke celdeling?

±3

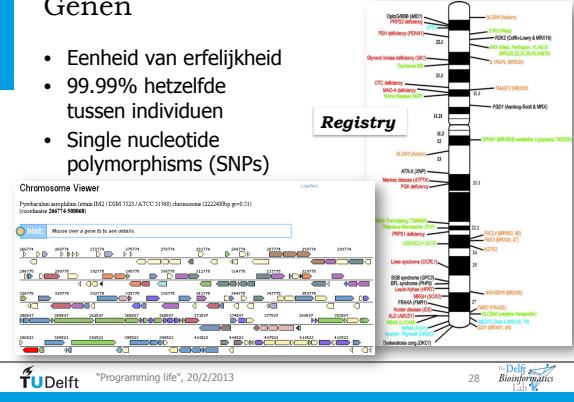
($3\text{Gb} \times 10^{-9}$ fout/base)

Overzicht

- Celbiologie
  - Eiwitten
  - Metabolisme
  - DNA
- Genen**
  - Transcriptie
  - Translatie
- Moleculaire biologie
  - Experimenten
  - Metingen

Genen

- Eenheid van erfelijkheid
- 99.99% hetzelfde tussen individuen
- Single nucleotide polymorphisms (SNPs)

Vraag 5

- Goed of fout:**
de mens heeft (samen met mensapen) het grootste genoom

Genomen

- HIV: 10kb
- E. coli: 5Mb
- Gist: 12Mb
- Fruityvlieg: 50Mb
- Worm: 100Mb
- Mens, muis: 3Gb**
- Tarwe: 16Gb
- Lelie: 90Gb
- Longvis: 133Gb

Genome	Gene Number	Base Pairs
Organisms		
Reindeer	<50 000	< 10^{11}
Mammals	30 000	$\sim 3 \times 10^9$
Worms	14 000	$\sim 10^8$
Flies	12 000	1.6×10^8
Fungi	6 000	1.3×10^7
Bacteria	2-4 000	< 10^7
Mycoplasma	500	< 10^6
dsDNA Viruses		
Adeno virus	<300	187 000
Papova (SV40)	~6	5 226
Phage T4	~200	165 000
ssDNA Viruses		
Panavirus	5	5 000
Phage TX174	11	5 387
dsRNA Viruses		
Reovirus	22	23 000
ssRNA Viruses		
Coronavirus	7	20 000
Influenza	12	13 500
TMV	4	5 400
Phage MS2	4	3 569
STNV	1	1 300
Viroids		
PSTV RNA	0	359

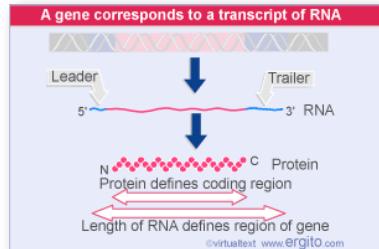
Vraag 6

- Wat betekent het als een gen "tot expressie komt"?

Het gen wordt afgeschreven in messenger RNA (mRNA)

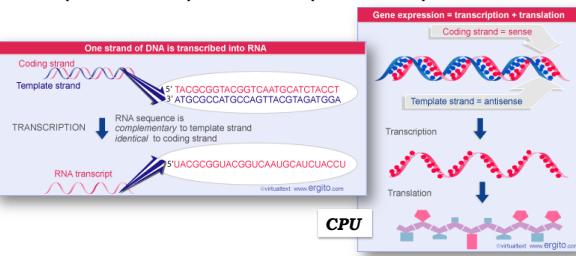
Genen (2)

- Genen: gebieden op het DNA die coderen voor eiwitten

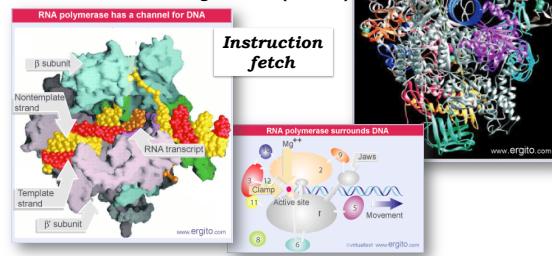
Genen (3)

- Genes worden omgeschreven in messenger RNA ("transcribed") en vertaald ("translated") in eiwit

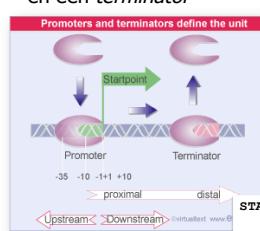
Transcriptie

- RNA polymerase bindt aan DNA en maakt messenger RNA (mRNA)

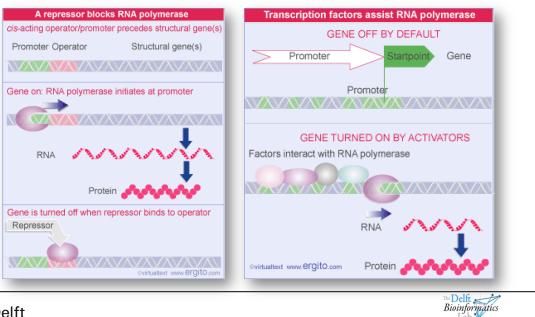
Transcriptie (2)

- Het af te schrijven deel wordt omsloten door een *promoter* en een *terminator*

Transcriptie factoren

- Onderdrukken ("repress") of activeren transcriptie

TU Delft

```
if (a && !b)
{
    ...
}
```

Vraag 7

- Goed of fout:
transcriptie factoren binden
("herkennen") unieke stukken DNA

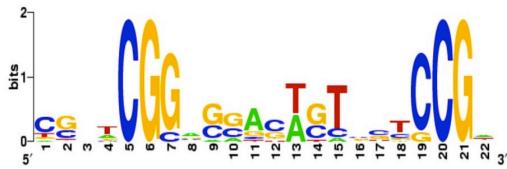

TU Delft "Programming life", 20/2/2013

38 TU Delft Bioinformatics 1.3b

Transcriptie factoren (2)

- TFs hebben, net als polymerase, een "motief": ze binden op een voorkeurs-sequentie, maar kunnen ook binden op afwijkende sequenties (met een bepaalde kans)

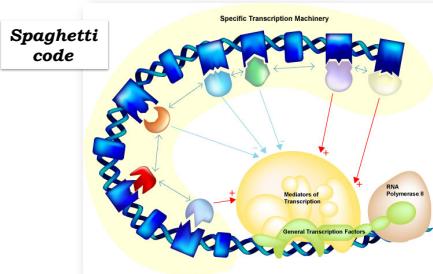

TU Delft

TU Delft Bioinformatics 1.3b

Regulatie

- Regulatieprogramma's kunnen erg complex zijn

TU Delft "Programming life", 20/2/2013

40 TU Delft Bioinformatics 1.3b

Translatie

- mRNA bevat de code om eiwitten, reeksen van aminozuren, te maken
- Elk triplet basen (DNA) is een codon voor een van de 20 aminozuren

CPU
microcode
lookup table

The genetic code is triplet			
First base	Second base		
U	C	A	G
UUU } Phe	UCU }	UAU }	UGU }
UUC }	UCG }	UAC }	Cys
UUA }	Ser	UAA }	UGC }
UUG }	Leu	UAG }	STOP
UCA }	UCA }	UAA }	UGA }
CUU }	Pro	CAC }	Trp
CUU }	Leu	CAA }	CGU }
CUA }	Leu	GAA }	CGC }
CUG }	Leu	GAG }	CGA }
CGU }	Arg	CAG }	CGG }
GUU }	Ile	ACU }	His
GUU }	Ile	ACC }	CGU }
GUU }	Ile	ACA }	CGC }
GUU }	Ile	ACG }	CGA }
GUU }	Met	AAC }	Arg
GUU }	Met	AAA }	Arg
GUU }	Met	AAG }	Arg
GUU }	Val	GAC }	Ser
GUU }	Val	GAA }	Asn
GUU }	Val	GAG }	Lys
GUU }	Gly	GAG }	Gly
GUU }	Gly	GAA }	Gly
GUU }	Gly	GAG }	Gly

TU Delft

"Programming life", 20/2/2013

41 TU Delft Bioinformatics 1.3b

Vraag 8

- Wat is het maximale effect van een fout van 1 base in het DNA?

SNP: 1 ander aminozuur

insertie/deletie: compleet ander eiwit

TU Delft "Programming life", 20/2/2013

42 TU Delft Bioinformatics 1.3b

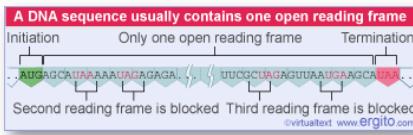
Translatie (2)

- Reading frame: drie mogelijke vertalingen, bv.

```

A C G A C G A C G A C G
ACG   ACG   ACG   ACG → Thr-Thr-Thr
CGA   CGA   CGA   CGA → Arg-Arg-Arg
GAC   GAC   GAC   GAC → Asp-Asp-Asp

```


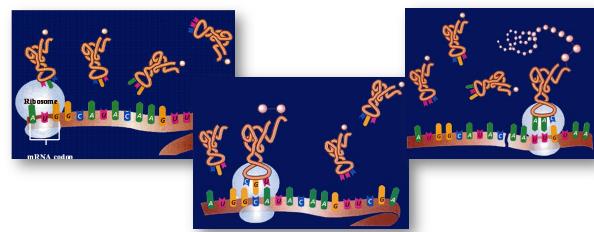
Vraag 9

- Goed of fout:
het menselijk genoom codeert voor ongeveer 30,000 verschillende eiwitten

Translatie (3)

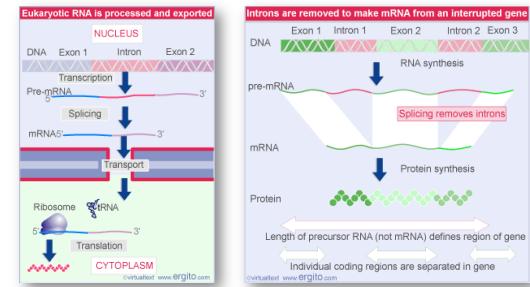
- Messenger RNA wordt vertaald door het ribosoom
- Transfer RNAs dragen een aminozuur en een "sleutel" van 3 basen

Translatie (4)

Operator overloading

- In eukaryoten geeft *splicing* meerdere mogelijke eiwitten

Non-coding RNA

- Genen die voor eiwitten coderen vormen ongeveer 2% van het menselijk genoom
- De rest werd vroeger (2000) "junk DNA" genoemd, maar we denken nu dat het codeert voor:
  - transfer RNAs (tRNA)
  - ribosomaal RNA (rRNA): delen van ribosomen
  - micro RNA (miRNA): regulatie, ...?
  - double-stranded RNA (dsRNA):
    - small interfering RNA (siRNA)
    - small activating RNA (saRNA)
- Misschien heeft RNA ook erfelijke eigenschappen

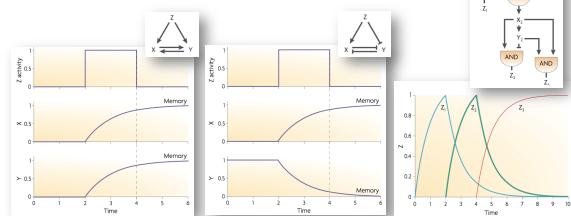
Self-modifying code?

Biologie voor informatici

1. De cel is een soort soep van moleculen; moleculair biologen bestuderen die moleculen en hun interacties
2. Schrik niet van het Griekse/Latijnse jargon
3. **Biologen doen alsof ze alles weten, maar er valt nog heel veel te ontdekken**

Complexiteit

- Complex gedrag komt voort uit relatief simpele "schakelingen" van genen/eiwitten die interacties met elkaar aangaan

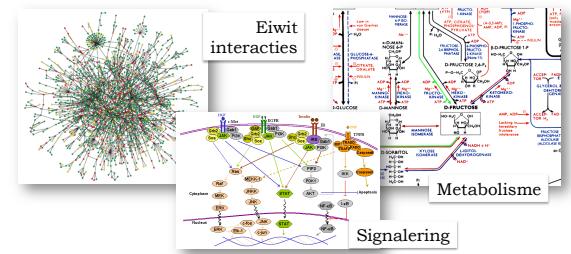

Overzicht

- Celbiologie
  - Eiwitten
  - Metabolisme
  - DNA
- Genen
  - Transcriptie
  - Translatie
- **Moleculaire biologie**
  - Experimenten
  - Metingen

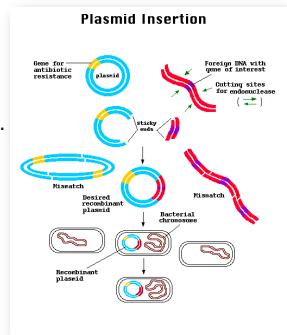
Moleculaire biologie

- Bestudeert interacties tussen moleculen op verschillende niveaus

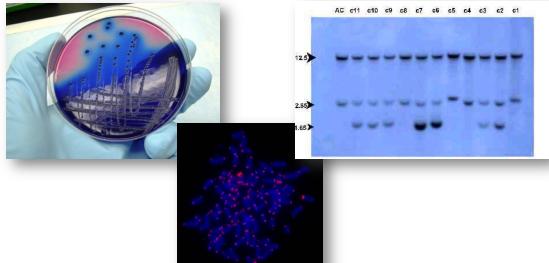
Experimenten

- Interventies:**
  - Verander de omgeving waarin de cel leeft
  - Kopieer of muteer DNA, bv.
    - breng een nieuw gen in, bv. op een plasmide ("cloning")
    - verwijder een gen, bv. m.b.v. een virus ("knockout")

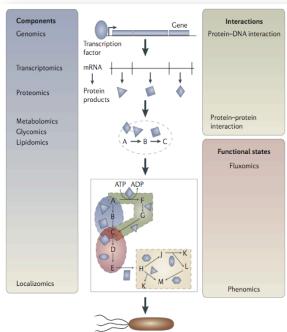
Metingen

- Traditioneel: groei/overleven, microscopen, gels**

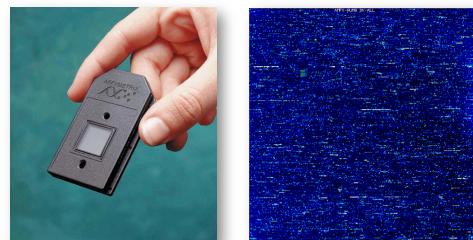
Metingen (2)

- De -omics revolutie:** meet in de cel alle...
  - sequenties (DNA, RNA)
  - mRNA transcripten
  - metabolite reacties
  - eiwit/metaboliet niveaus
  - eiwit locaties in de cel
  - eiwit-eiwit interacties
  - eiwit-DNA interacties
  - condities ("phenotype")
  - ...
- Moleculair biologen genereren heel veel data

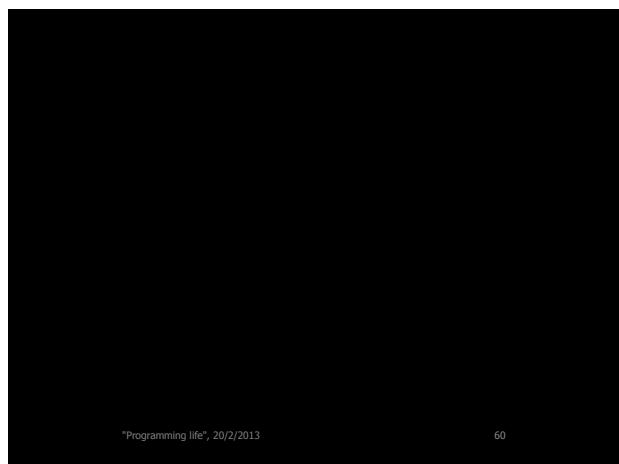
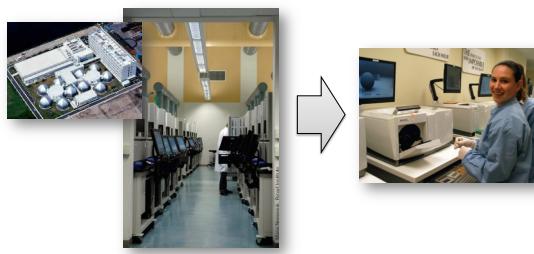
Microarrays

- Meten concentraties van 10,000'en mRNA of DNA moleculen tegelijk

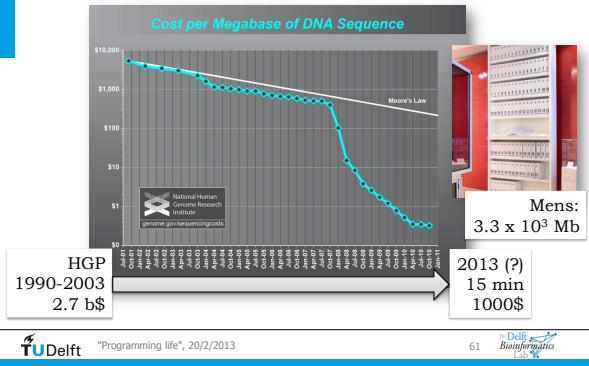

Next generation sequencing

- Nieuwe ontwikkeling: betaalbaar meten van sequenties

Next generation sequencing (3)

TU Delft "Programming life", 20/2/2013

61 TU Delft Bioinformatics Lab

Biologie voor informatici

1. De cel is een soort soep van moleculen; moleculair biologen bestuderen die moleculen en hun interacties
2. Schrik niet van het Griekse/Latijnse jargon
3. Biologen geven de indruk dat ze alles weten, maar er valt nog heel veel te ontdekken
4. Het genoom is de broncode van het leven, maar de executie is complex, parallel, analoog en ruzig
5. **Moleculaire biologie wordt voortgedreven door de ontwikkeling van nieuwe apparatuur**

TU Delft "Programming life", 20/2/2013

62 TU Delft Bioinformatics Lab

Vraag 10

- Hoeveel basen zijn er opgenomen in de laatste release van GenBank, de sequentie-database?

**150,141,354,858
(150 Gb)**

TU Delft "Programming life", 20/2/2013

63 TU Delft Bioinformatics Lab

Biologie voor informatici

1. De cel is een soort soep van moleculen; moleculair biologen bestuderen die moleculen en hun interacties
2. Schrik niet van het Griekse/Latijnse jargon
3. Biologen geven de indruk dat ze alles weten, maar er valt nog heel veel te ontdekken
4. Het genoom is de broncode van het leven, maar de executie is complex, parallel, analoog en ruzig
5. Moleculaire biologie wordt voortgedreven door de ontwikkeling van nieuwe apparatuur
6. **Als het echt lastig wordt, moeten (bio)informatici te hulp schieten**

TU Delft "Programming life", 20/2/2013

64 TU Delft Bioinformatics Lab

TU Delft "Programming life", 20/2/2013

65 TU Delft Bioinformatics Lab

Voor volgende keer (27/2)

- Lees materiaal over gen-netwerken en modellen, te vinden op Blackboard: Course Information -> Programming life: Synthetic biology -> Leesmateriaal
- Maak samenvatting, lever in vóór begin college
- Breng een laptop mee, liefst met Matlab!

TU Delft "Programming life", 20/2/2013

66 TU Delft Bioinformatics Lab

Source material

- Wikipedia, <http://www.wikipedia.org/>
- Alberts B, Johnson A, Lewis J, Raff M, Roberts K and Walter P. *Molecular biology of the cell*, 4th ed. Garland Science, 2002.
- Lemon B and Tjian R. Orchestrated response: a symphony of transcription factors for gene control. *Genes and Development* 14:2551-69, 2000.
- Lewin B. *Genes VIII*. Prentice Hall, 2004.